

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

סיכום פעילות הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות

בשנת הלימודים תשע"ז

הקליניקה הוקמה לפני 14 שנים במטרה לקדם את זכויותיהם של אנשים עם כל סוגי המוגבלויות, בהתאם לרוחו של חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח – 1998 (להלן: "חוק השוויון"). בשנת תשע"ז המשכיחה הקליניקה לפעול בהתאם למטרות אלה, והיא ממשיכה להתפתח ולהתחדש, על מנת לספק מענה לאתגרים החדשים המוצבים בפני אנשים עם מוגבלויות.

זכותו של אדם עם מוגבלות נפשית להיות חבר קיבוץ

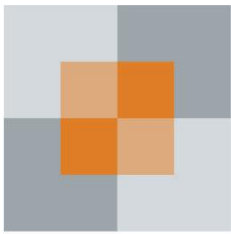
השנה הגיעה הקליניקה להישג משמעותי בתחום זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות לשוויון בתחום אשר עד כה לא נדון בהקשר זה – זכותו של אדם עם מוגבלות להיות חבר קיבוץ, כשווה בין שווים. ההישג הפרטני, שעניינו חברותו בקיבוץ של א', אדם עם מוגבלות נפשית, מהווה תקדים ואבן דרך, ובעקבותיו כבר התבשרנו על אנשים נוספים עם מוגבלויות אשר תובעים באמצעותו את זכויותיהם לשוויון בקיבוצים.

הקליניקה החלה לייצג את א' לפני ארבע שנים. א' הוא אדם עם מוגבלות נפשית אשר נולד בקיבוץ, חי ועבד בו כל חייו, אך למרות זאת, ולמרות בקשותיו החוזרות והנשנות במהלך השנים, מועמדותו לחברות לא עלתה לדיון מעולם. עמדתו המוצהרת של הקיבוץ בעניין זה היתה, כי א' אינו יכול להיות חבר קיבוץ אך ורק בשל היותו אדם עם מוגבלות נפשית. אנו סברנו, כי על אף שלכאורה, ההחלטה על קבלת חברים נתונה לשיקול דעתו המוחלט של הקיבוץ, בעת הזו, ונוכח הוראותיו של חוק השוויון ושל האמנה הבינלאומית בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות, אין עוד מקום לעמדה אשר מפלה אנשים עם מוגבלות ופוסלת אותם בשל מוגבלותם.

לאחר התנהלות ארוכת שנים בערכאות משפטיות שונות, במהלך חודש יולי השנה ניתנה [החלטתה של סגנית רשם האגודות השיתופיות](#) ע"ד אלה אלון, ובה נקבע כי גישתו זו של הקיבוץ מהווה הפליה ברורה, אשר סותרת את חוק השוויון ואינה יכולה לעמוד.

ההחלטה מבקרת את תפיסת הקיבוץ, לפיה אנשים עם מוגבלויות שהינם בני קיבוץ יוגדרו כ"תלויים בחבר" ולא כחברים, תוך שניתנת להם חבילה של זכויות סוציאליות, אך לא סטטוס המקנה זכויות קנייניות. בתפיסה זו, כך לפי ההחלטה, שזורה אותה גישה מפלה המתייחסת אל כל האנשים עם מוגבלות כאל מקשה אחת, והיא נוגדת את התפיסה אותה מקדם חוק השוויון. בהתאם להחלטה, יישום נכון של החוק יביא לכך שדרך המלך תהא דווקא הזכות לקחת חלק בחבר בקיבוץ, הזכאי להשתתף בקבלת ההחלטות בקיבוץ.

בנסיבות אלה ומאחר שאי-העלאת שאלת חברותו של א' להצבעה באסיפה כללית היוותה התנהלות בלתי תקינה של הקיבוץ, אשר נבעה מהפליה שלו בשל מוגבלותו, הכירה סגנית הרשם בחברותו המלאה של א' בקיבוץ מכוח התנהגות, החל מגיל 18, והורתה לשנות את פנקס החברים בהתאם להחלטה זו.

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

את סיפורו של א' ניתן לקרוא ולראות גם ב**סרטון מערך הקליניקות**, **בכתבה בעיתון "הארץ"** ובכתבה ב-"[mynet קיבוץ](#)".

עוד בתחום זה, ביום זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות שנערך בכנסת, הציגה הקליניקה בוועדה לביקורת המדינה **נייר עמדה** העוסק באפלייתם של אנשים עם מוגבלויות בקיבוצים בתחום התעסוקה.

זכויות משפחה של אנשים עם מוגבלויות

במהלך שנת הלימודים תשע"ז המשיכה הקליניקה לעסוק בנושא הזכות לחיי משפחה ולהורות, אשר עד לאחרונה כמעט לא נכח בשיח הזכויות של אנשים עם מוגבלויות. גם בתחום זה פועלת הקליניקה הן במישור שינוי המדיניות והן במישור הפרטני.

- הקליניקה חברה בוועדה הציבורית של מרכז חז"ן, שהקימו מכון פוירשטיין וקרן משפחת רודרמן, למחקר ולקידום חיי המשפחה של אנשים עם מוגבלויות במגוון תחומים – המשפטי, האתי, ההלכתי, והסוציאלי. הקליניקה משתתפת בכתבת ספר רב תחומי בנושא זה, אשר יצא לאור במהלך שנת הלימודים הקרובה.

- במסגרת פורום ארגונים למען קידומה של האמנה הבינלאומית בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות, עורכת הקליניקה את החלק העוסק בזכויות משפחה ב"דו"ח צללים" שיוגש על ידי הפורום כתגובה לדו"ח המוגש לאו"ם על ידי המדינה, וכן בדו"ח מדיניות בנוגע ליישום האמנה, אשר יוגש לחברי כנסת ולקובעי מדיניות במשרדים השונים.

- הקליניקה ערכה השנה **כנס בנושא זכויות הורות של אנשים עם מוגבלות נפשית**, בשיתוף הקליניקה לסיוע משפטי על פי המשפט העברי בראשותה של ד"ר שפרה מישלוב. במסגרת הכנס נערך משפט מבויים בו טענו סטודנטים מהקליניקה בפני שופטת בית המשפט לענייני משפחה, תמר סנונית-פורר, עו"ס הילה שטרן, הרב רפי פוירשטיין והרב עזריאל אריאל.

[לצפייה בתמונות הכנס](#)

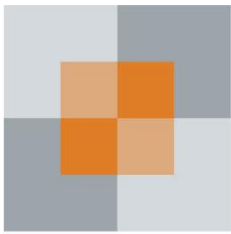
[לצפייה בסרטון הכנס](#)

[לצפייה בכתב הבקשה](#)

[לצפייה בכתב התשובה](#)

להאזנה לראיון של עו"ד רוני רוטלר מיום 18.9.17 בתוכנית "כאן תרבות - רק שאלה" עם פאר לי-שחר בנוגע לכנס ולזכויות הורות של אנשים עם מוגבלויות נפשיות (דקה 40:31).

- הקליניקה חברה לעו"ד שני שדה, הממונה על ייצוג הורים באגף לסיוע משפטי במשרד המשפטים, בעריכת יום עיון שיועד לעורכי דין המייצגים הורים בבתי המשפט לנוער ובבתי המשפט לענייני משפחה. במסגרת יום העיון הושם דגש על היבטים שונים בייצוגם של הורים עם מוגבלויות.

הנגשה קוגניטיבית לאנשים עם מוגבלות שכלית ואטיזם בתחום המשפט

בליבו של מושג שוויון הזכויות לאנשים עם מוגבלויות עומדים עקרונות של התאמה והנגשה. זאת, מתוך הבנה כי הסביבה הקיימת עוצבה באופן המונע את השתתפותם השוויונית של אנשים עם מוגבלויות בתחומים רבים. בעוד הנגשה פיזית (כגון רמפה, מעלית וכדומה) היא פשוטה יחסית להבנה וליישום, הנגשות לאנשים עם מוגבלויות שכליות או אטיזם הינן מורכבות יותר.

השנה קיבלה הקליניקה על עצמה לעסוק בהנגשה קוגניטיבית לאנשים עם מוגבלויות שכליות ואטיזם, בתחום המשפט. במסגרת זו פעלה הקליניקה בשני מישורים עיקריים:

- הקליניקה ליוותה במשך השנה קבוצה של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית, בתהליך למידה של הזכות לדיור בקהילה, באמצעות מתן הסברים והרצאות נגישות, ושיחות עומק להבנת משמעות המושג עבורם. זאת, בשיתוף פעולה הדוק עם ד"ר פנינה שטינברג ורוני אוליבה מאלין - בית נעם. תוצרי הקבוצה – בכתב, במצגות ובצילומי וידאו, יועלו לאתר "[נט.חבר](#)" של עמותת אלין - בית נועם, רשת חברתית מונגשת, שם יוכלו לשרת את כלל המשתמשים ברשת.

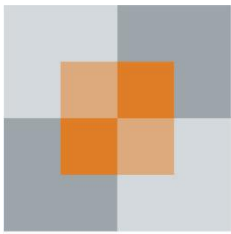
- הקליניקה עסקה בהנגשת חוזה העסקה לאדם עם אטיזם, בשיתוף עם מלכי איציק והילה בדש מארגון "בקהילה". [החוזה המונגש](#), מלווה בהסברים מפורטים לגבי הליך ההנגשה, עלה לאתר "קרן שלם" על מנת שישמש דוגמא להליך הנגשה של חוזי תעסוקה מגוונים.

מנהיגות ומוגבלות

אנשים עם מוגבלויות, בארץ וכן בעולם, מודרים פעמים רבות מהשתתפות בקהילה ובמרחב הציבורי. בהתאם לדו"ח [הסטטיסטי של נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות לשנת 2015](#), נצפו פערים גדולים בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות כמעט בכל הנושאים שנבדקו: אנשים עם מוגבלות עובדים פחות, משכילים פחות, מתקשים יותר לעמוד בהוצאות שונות, וחשים עצמם בודדים לעתים קרובות יותר.

הפערים הקיימים בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות מהווים למעשה ביטוי לחסמים מסוגים שונים כגון העדר נגישות, דעות קדומות ועמדות שליליות כלפי אנשים עם מוגבלות, ציפיות נמוכות מילדים עם מוגבלות, אי-פיתוח של מרחבים ושירותים חברתיים המעוצבים באופן הלוך בחשבון את המוגבלות ומאפשר לאדם להשתתף באופן פעיל ולקבל החלטות בנוגע לחייו, ומצב כלכלי קשה הנובע בין השאר ממדיניות הרווחה. כל אלה תורמים להשתתפות מופחתת של אנשים עם מוגבלויות בקהילה ובמרחב הציבורי.

בעוד בתחומים מסויימים – כגון נגישות פיזית, תעסוקה, וכשרות משפטית, ניתן לראות בשנים האחרונות שינוי לטובה הן בנתוני ההשתתפות של אנשים עם מוגבלויות, הן בחקיקה, והן בעמדות החברה, אחד התחומים אשר נותרו מאחור הינו תחום המנהיגות ועמדות השפעה של אנשים עם מוגבלות.

מעורר הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות
Disability Rights Clinic

מלבד ההפסד האישי הטמון בתופעה, המדובר בהפסד חברתי כללי, שכן חסרונם של אנשים עם מוגבלויות בעמדות השפעה אינו מאפשר לחברה כולה ליהנות מנסיונם ומהגיוון שהם מביאים, וכן חוסם את אפשרותם של אנשים עם מוגבלות להביא לידי ביטוי אגידה הקשורה למוגבלות בכל שדרות החברה (בבחינת – Nothing About Us Without Us), ובכך מונע את אפשרותה של החברה להיות מעוצבת באופן מכיל ואוניברסלי.

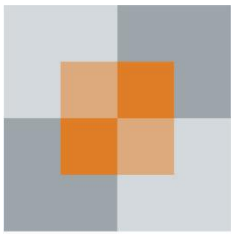
על מנת לבחון לעומק את תחום המנהיגות והמוגבלות, עסקה הקליניקה השנה, בשיתוף עם פרוייקט "לינק20" של קרן רודרמן, בכתיבת נייר עמדה וראיונות של מנהיגים עם מוגבלויות. נייר העמדה בוחן את השפעת הגדרות המנהיגות על המוגבלות, את החסמים השונים העומדים בפני אנשים עם מוגבלויות בתחום זה (כולל חסמים הקשורים בחינוך ובתעסוקה), את הקשר שלה לנושא תעסוקת אנשים עם מוגבלויות, את מהות ההתאמות הנדרשות על מנת שאנשים עם מוגבלויות יממשו את עצמם בתחום זה, ואת השפעתה של האמנה הבינלאומית בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות בתחום זה. נייר העמדה יוצג בכנס שיערך בשנת הלימודים הבאה.

מיצוי זכויות בתחום הביטוח הלאומי, הביטוח הפרטי, והבריאות, בשיתוף משרד עו"ד ילינק ושות'

אחד הקשיים המהותיים העומדים בפני אנשים עם מוגבלויות הוא מיצוי זכויותיהם מול הרשויות השונות, ובעיקר מול הביטוח הלאומי, חברות הביטוח הפרטיות, וקופות החולים. מתוך הבנת חשיבותו של ההיבט הכלכלי לרווחתם ולבריאותם של אנשים עם מוגבלויות, ובשל ריבוי הפניות בנושאים אלה, לצד הייצוג הפרטני בתיקים, במהלך שנה"ל תשע"ז המשיכה הקליניקה לעסוק בפרוייקט שהחל בשנת תשע"ו, במסגרתו חברה הקליניקה למשרד עורכי הדין ילינק ושות' במיזם ייחודי של מיצוי זכויות בתחום הביטוח הלאומי, הביטוח הפרטי, והבריאות. במיזם זה מעניקה הקליניקה, בשיתוף עם עו"ד אליעד מרקוביץ' מהמשרד, ייעוץ פרטני ומקיף לאנשים אשר נתקלו בבעיות ובחסמים למיצוי זכויותיהם מול גופים אלה.

במסגרת הפרוייקט ניתן ייעוץ משפטי לעשרות אנשים עם מוגבלות ומשפחותיהם בתחומים מגוונים של מיצוי זכויות: זכאות לקצבת נכות כללית, קצבת נכות מעבודה, גמלת ילד נכה, זכויות מול חברות ביטוח, וכן יעוץ וסיוע לגבי אופן הגשת בקשה לקבלת קצבאות והמסמכים הנדרשים לצורך הגשת בקשה ראשונה או ערר.

עוד בתחום זה, ייצגה הקליניקה את ד', אדם בן 70 עם מוגבלות פיזית משמעותית, אשר קופת החולים סירבה להמשיך ולממן עבורו תרופה אשר הקלה מאוד על הסימפטומים של מחלתו ועל כאביו. בעקבות התערבותה של הקליניקה הודיעה הקופה כי נוכח האפקטיביות של הטיפול, היא תמשיך לממן את התרופה.

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

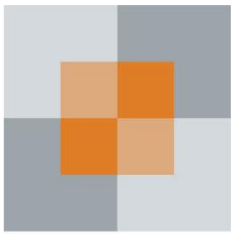
כשרות משפטית וחלופות לאפטרופסות

בשנים האחרונות מתגברת בעולם הביקורת על מוסד האפטרופסות ומתגבשת הבנה כי שלילת הכשרות המשפטית, הכרוכה במוסד זה, פוגעת בזכויות אדם בסיסיות לכבוד, לאוטונומיה, לחירות ולקניין – ודוחקת אנשים עם מוגבלויות לשולי החברה. על רקע זה עלה הצורך בפיתוח תפיסה חדשה בסוגיית הכשרות המשפטית, וזו באה לידי ביטוי מובהק בסעיף 12 לאמנה הבין-לאומית בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות, שאשררה מדינת ישראל ב-2012. סעיף 12 לאמנה מבסס את ההכרה באנשים עם מוגבלויות כבעלי כשרות משפטית בכל היבטי החיים וקורא למדינות להבטיח את גישתם לתמיכה כדי לממש כשרות זו, וכן להבטיח כי האמצעים למימושה יכבדו את זכויותיהם ויהיו מידתיים ומותאמים להם. רוחות השינוי לא פסחו על ישראל. במרץ 2016 עבר בכנסת תיקון מקיף לחוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות, המעגן חלק ניכר מהתפיסות המתקדמות בתחום. גם בתי המשפט מגלים מודעות לתפיסות החדשניות ואף מסייעים בפיתוחן, בתרגומן, ובהוצאתן מהכוח אל הפועל. כבשנים קודמות, המשיכה הקליניקה ליטול חלק ותפקיד מרכזי בקידום התחום גם בשנת הלימודים תשע"ז.

- במסגרת זו התמקדה הקליניקה השנה בחיזוק הקשר עם אנשי מקצועות הטיפול (רופאים, פסיכולוגים, פסיכיאטרים ועובדים סוציאליים) והרחבת הידע המשפטי שלהם בנושא, באמצעות הרצאות וייעוץ שוטף לאנשי המקצוע. זאת, מתוך הכרה במרכזיותם של אנשי המקצועות הטיפוליים הן בהליך המשפטי במסגרתו נקבעת הכשרות המשפטית, והן בליווי ארוך טווח של אותם אנשים אשר כשרותם המשפטית עומדת על הפרק.
- על מנת להטמיע את הידע גם בקרב בתי המשפט, בשנת הלימודים הבאה תערוך הקליניקה, בשיתוף **הרשמת אביגיל ואן-קרפלד** מבית משפט השלום בירושלים, השתלמות לעוזרים משפטיים של שופטים, בה יידונו לעומק סוגיות של כשרות משפטית מנקודות מבט אינטרדיסציפלינריות, תוך מתן מקום גם לנקודת המבט של האדם עצמו.
- במישור הפרטני, מייצגת הקליניקה בבית המשפט לענייני משפחה את ד', אדם עם אוטיזם, אשר אביו מונה כאפטרופוס עליו לפני כעשור. הבקשה שהוגשה משקפת את רצונו ויכולותיו של ד' שלא להיות נתון תחת אפטרופסות, ולקבל תמיכה באמצעות מנגנון של "תומך בקבלת החלטות". מתוך אמונה של הקליניקה בשיתוף פעולה עם מקצועות הטיפול, הוגשה הבקשה לבית המשפט לאחר פגישות ודיונים מעמיקים עם אנשי הטיפול של ד' ובתמיכתם.

פעילות משרד גרוס, קלינהנדלר, חודק, הלוי, גרינברג ושות'

מזה למעלה מעשור משתפת הקליניקה פעולה עם המשרד, באמצעות העברת מספר תיקים כל שנה לטיפול המשרד פרו-בונו. השנה הגיע שיתוף הפעולה לשיא בהגשת [עתירה לבג"צ](#) על ידי [עוה"ד מיכאל גינסבורג והילה אוהיון גליקסמן](#) בשם למעלה מ-30 הורים לילדים עם אלרגיות מסכנות חיים, אשר נוהל ממשלתי תבע מהם לממן סיעות אישיות עבור ילדיהם כתנאי ללימודים במסגרת הצהרונים

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

העירוניים. בעתירה, נדרשו משרד החינוך, משרד הכלכלה, ומשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים לבטל את המדיניות המפלה, העומדת בניגוד גמור למדיניות בנוגע לילדים אלה במסגרות החינוך הפועלות בשעות הבוקר, ובניגוד לעקרונות חוק השוויון והאמנה הבינלאומית בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות. בעקבות הגשת העתירה והדיון שהתקיים בבית המשפט, הצהיר משרד החינוך כי לא ימנע מילדים עם אלרגיות ללמוד בצהרונים, תוך נקיטה בכל האמצעים הדרושים כדי לשמור על בריאותם ובטיחותם, וכי הוריהם לא יידרשו לממן סייעת אישית כתנאי לכך. [נקבע](#), כי משרד החינוך יגיש לבית המשפט הודעת עדכון בנוגע ליישום הצהרתו.

[לכתבה על הגשת העתירה](#)

[לכתבה על תוצאות העתירה \(1\) לכתבה על תוצאות העתירה \(2\)](#)

דו"ח זה הינו הזדמנות מצויינת עבורנו להודות ולהוקיר את פעילותו של המשרד – ולעורכי הדין הילה אוהיון גליקסמן, גל דולב, שי ינובסקי ואורי כיתוב. עוד נודה מקרב לב לשותפי המשרד – הדר סטון, אמיר הלוי, מיכאל גינסבורג, איה יופה, דוד פורר, איתן גרינברג וג'ין קלינהנדלר, על תמיכתם רבת השנים ועל השותפות שנוצרה בינם לבין הקליניקה.

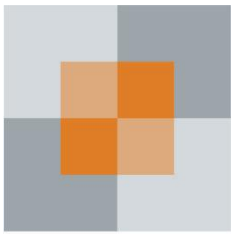
[הרצאות, כינוסים והפצת ידע](#)

בשנה זו ארגנה הקליניקה כנס בנושא היבטים בינלאומיים של שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות וחובת ביצוע התאמות, בהשתתפות מומחים מקנדה, אוסטרליה וישראל.

בנוסף, העבירה הקליניקה הרצאות בפני קהלים שונים, כדי לחלוק את השקפת עולמה ולעודד את קידום זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות בחברה. בין השאר, הרצתה הקליניקה בכנס "משפט וחברה" שהתקיים במכללת נתניה, בקורס פוסקים רפואיים של המוסד לביטוח לאומי, בקורס "לימודי מוגבלות" במכללת דוד ילין למורים, בכינוס "לימודי מוגבלות - תיאוריה ופרקטיקה" בקריה האקדמית אונו, בכנס השנתי של הקליניקות המשפטיות בישראל, בכנס השנתי של אגודת ESPAnet, בהשתלמות לפרקליטים ויועצים משפטיים של משרד הרווחה, בפני מפקחות משרד החינוך במסגרת תוכנית להתנדבות בני נוער עם מוגבלות, ביום הכשרה לקציני סעד בבתי המשפט הקהילתיים, לרכזי בוגרים בתנועת השומר הצעיר (במסגרת יום עיון שעסקה בשילוב בני נוער עם מוגבלות בתנועות נוער) בחוג לשיקום בבית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת בר-אילן ובחוג למשפטים במרכז הבינתחומי בהרצליה.

[מענה לפנייות וייעוץ שוטף](#)

במהלך כל השנים ממשיכה הקליניקה לחלוק את הידע שלה ולתת ייעוץ משפטי ראשוני באמצעות מענה לפנייות הציבור, הן בטלפון, הן באמצעות תיבת הדוא"ל של הקליניקה, והן באמצעות הפורום

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות
Disability Rights Clinic

המשפטי של ארגון "קשר". במסגרת זו ניתן ייעוץ לכ-40 פניות בחודש במגוון רחב של נושאים, וביניהם – גמלאות הביטוח הלאומי, דיור, כשרות משפטית, זכויות בריאות, חינוך, תעסוקה ועוד.

סיורים ושיעורים מיוחדים

בעקבות ההתנסות המוצלחת בשנים שעברו, גם השנה ערכה הקליניקה שיעור משותף עם "האוניברסיטה המשולבת" הפועלת בקמפוס ובה לומדים סטודנטים עם מוגבלויות קוגניטיביות, בהנחייתו של ד"ר בני הוזמי מבית איזי שפירא. בנוסף, גם השנה השתתפו הסטודנטים בקליניקה ב"יום זכויות אנשים עם מוגבלויות" השנתי בכנסת, וצפו בדיונים אשר התקיימו בועדות השונות, בנוגע לזכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות.

נפרדים מעו"ד איריס פינקלשטיין

השנה אנו נפרדים מעו"ד איריס פינקלשטיין, אשר ניהלה את הקליניקה במהלך ארבע השנים האחרונות. יכולותיה יוצאות הדופן של איריס, הן בפן המשפטי-מקצועי והן בפן האישי, עיצבו את הקליניקה והתוו את דרכה המשפטית, ולא פחות חשוב מכך, את דרכה החינוכית-קלינית אשר עמדה בראש מעייניה של איריס.

תודות

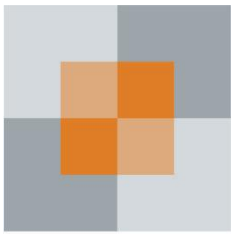
לקרן משפחת רודמן על תרומתה הנדיבה אשר במסגרתה משתפת הקליניקה פעולה עם פרויקט "לינק20" להעלאת המודעות לשילובם של צעירים עם מוגבלויות בחברה בישראל.

למשרד עורכי הדין ילינק ושות' אשר תומך בפעילות הקליניקה, הן באמצעות תרומה והן באמצעות ייעוץ משפטי פרו-בונו במסגרת הקליניקה, כפי שפורט לעיל.

למשרד עורכי הדין בן-יעקב שוימר דולב, אשר תומך בפעילות הקליניקה ושותף בעשייה.

לתורם האנונימי, אשר תרומתו הנדיבה סייעה אף היא לפעילות הקליניקה בשנת תשע"ז, במהלכה הפקולטה למשפטים, בתמיכת אוניברסיטת בר אילן, השוותה את תמיכתה בקליניקה לתרומה זו (matching).

הקליניקה מודה מקרב לב לאנשי המקצוע אשר השתתפו בפעילות הקליניקה ובשיעורים העיוניים ואשר תרמו מהידע שלהם ומנסיונם לפרוייקטים השונים: **לאחיה קמארה**, לשעבר נציב שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות, לפרופ' **ליאורה פינדלר** מבית הספר לעבודה סוציאלית, לפרופ' **פיליפ ג'נטי** מאוניברסיטת קולומביה בארה"ב, לשירה **רודמן**, גליה **גרנות**, וג'וש **מלדה** מקרן רודמן, לאיקי **בר-חיים** וד"ר **פנינה שטינברג** מ"אלין – בית נועם", לעו"ד **נועה בן צבי**, עו"ד **נועה ביתן**, ועו"ד **שרונה מזרחי** מאק"ם, לעו"ד **אליעד מרקוביץ'** ממשרד ילינק ושות', לעו"ד **שני שדה** מהאגף לסיוע משפטי

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות
Disability Rights Clinic

במשרד המשפטים, לעו"ד **יותם טולוב**, עו"ד **אביבית ברקאי-אהרונוף** ולנעמה **לרנר** מארגון "בזכות", **לתמי קרישפין** ו**בוקי קמחי** מארגון "קשר", לד"ר **בני הוזמי** ממכון טראמפ - בית איזי שפירא והאוניברסיטה המשולבת, לעו"ס **מאיה גולדמן**, ל**ליאורה רופמן** מהמכון להנגשה קוגניטיבית, ול**ריבה מוסקל** ו**שרון גרנות** מקרן שלם.

הקליניקה מודה לפקולטה למשפטים, שמהווה עבורה בית חם ותומך, לדקאן היוצא פרופ' **שחר ליפשיץ**, לדקאן הנכנס פרופ' **אורן פרז**, לראש המנהל עו"ד **מרב גבעון**, למנהלות מערך הקליניקות ד"ר **שירי רגב-מסלם** ועו"ד **קרן צפירי**, לדוברת המערך **רות מרגולין**, ל**לימור בר שדה**, **עליזה בנין**, **אורנה בן חיים**, **אורי גולדשמידט** ו**אבשלום שטיינמץ**, ובמיוחד לרכזות המערך – **תמר קאהן** ו**חן דערי**.

בסיומו של סיכום זה, נבקש להודות לסטודנטים שלנו השנה, אשר טיפלו בתיקים במסירות רבה: **רועי בהרד**, **נועה ברגר שומן**, **בנימין גרינבוים**, **שיר טורקניץ**, **עמית יוחפז**, **עומר לוי**, **ספיר לנקרי**, **ליאור לרנר**, **אוסרת מלסה**, **עדי נסירוב**, **בתאל סופר**, **רון עטר**, **משה פוקס**, **רבקה פורמן**, **ראסל שטרית-ליבוביץ**, **יארה שיבלי**, **בת חן שליו**, **חן שליט**, ו**יהודית שמוחה**.

עו"ד איריס פינקלשטיין

מנהלות הקליניקה

עו"ד רוני רוטלר

פרופ' גדעון ספיר

מנחה אקדמי